

"למדתי לעשות טיפול סוציאלי לרהיטים"

עם סיום לימודיו בחוג לעבודה סוציאלית לפני כ־14 שנה, ארוז ירמי זטלנד את חפציו והחליט לטוס לאיטליה כדי "ללמוד לעשות טיפול סוציאלי לרהיטים", כהגדרתו. מאז הספיק להשתלם ברסטורציה אצל משפחה ותיקה בתחום בפירנצה, להתמקם חזרה בארץ, ובין השאר לשמר את דלתות הטיק של בית הקברות הבריטי בהר הצופים בירושלים. רסטורציה, משמעה רפאות (חירוש ושחזור של פריטי אמנות עתיקים) ובמילים פשוטות יותר שימור. המקצוע קיים מאות שנים ומקורו באירופה, כפתרון לשימור פריטי אמנות הרגישים לתנאי הסביבה. בימי הביניים נלמד המקצוע מאב לבן. בארץ כיום, מומחי שימור עובדים בעיקר לצד אדריכלי שימור על מבנים עתיקים, ועל פריטים בעלי ערך סנטימנטלי וכספי של לקוחות פרטיים. ממקום מושבו בסטודיו במושב בצרה, זטלנד מספר כיצד התגלגל לתחום המעניין: "הזיקה לאומנות היתה קיימת תמיד. ילדותי עברה עלי בביתן הלנה רובינשטיין בתל אביב, שם לקחתי כל סדנה אפשרית, קדרות, חמר ועוד, עד גיל 16. אז זנחתי את התחום, ובהמשך השלמתי תואר בעבודה סוציאלית באוניברסיטת תל אביב, אך לא הספקתי לעסוק בו. עם סיום הלימודים הלכתי לעבוד אצל נגר במושב בני ציון, שהיה אוסף ג'אנק ועושה ממנו רהיטים מגניבים לילדים. במהלך ההתנסות אצלו היה לי ברור שאני נוסע לאיטליה כדי ללמוד רסטורציה לרהיטים".

לאחר שבחן בתי ספר בתחום מ"סייגה ועד קומו" לדבריו, התבית בעיר האוהבים פירנצה. "ביקור ילדות שעשיתי עם הורי גרם לי להתאהב בעיר", הוא מספר, "אחרי 13 מפגשים עם בתי ספר שונים, הגעתי לבית הספר בעיר. התמזל מזלי, ובמהלך הלימודים אף הגעתי למשפחת קיארולי, דוד רביעי לרסטורטורים של רהיטים ועץ בפירנצה, שקיבלו אותי מיידית להיות שוליה. כך שבבוקרים למדתי בבית הספר, ואחר הצהריים השתלמתי אצלם. אגב, כשאני הגעתי לשם הייתי בן 30, והמורה שלי היה בן 40".

הרסטורציה בעץ, הוא מסביר, משמשת לא רק לשימור רהיטים בעלי ערך סנטימנטלי, אלא גם לשימור רהיטים בעלי חשיבות דתית או תרבותית, "למשל פסלים בכנסיות, דלתות, כל דבר הע"שוי מעץ, לא רק כיסא או שולחן. בימים אלה אני עובד על חנוכיות וארונות לספר תורה". הפריטים הייחודיים ביותר שעברו תחת ידו של זטלנד היו ספריות עץ שהיו שייכות להוריו של חוזה המדינה הרצל. "הספריות הגיעו אלי מווינה. הן לא יוצאות דופן לתקופה אמנם, אך בעלות חשיבות היסטורית. עשיתי סך הכל רסטורציה ל-14 פריטים שהיו שייכים להרצל ולמשפחתו".

הוא מספר על מקרים שבהם לקוחות הגיעו עם פריטים שנאלצו לרחות. "קרו מקרים שאמרתני לאנשים שאי אפשר להשיב את הרהיט ליופי המקורי, בין השאר כי שמרו עליו מאוד רע במשך השנים, או שהפריט התגלגל לידיים לא מקצועיות שעשו עבודת שימור גרועה. לדוגמה, רהיט שמצופה בפורניר של מילימטר אחד, שהעבירו במשיפת חשמלית והעלימו את הפורניר לגמרי. כך

ירמי זטלנד למד שימור וחידוש רהיטי עץ באיטליה. מאז הוא משמר ומחדש רהיטים בעלי ערך היסטורי, כמו ספריות שהיו שייכות להוריו של הרצל, רהיטים בעלי ערך אמנותי ופריטים ללקוחות פרטיים

מאת נעלי איתן צילום עזרא לוי

ירמי זטלנד.
רסטורטור

העץ המוערף עליו הוא אגוז ערמונים. "קשה לי לבחור בעץ מוֹ-
ערף. עם זאת, הייתי מעדיף שכל הרהיטים שאני עובד עליהם יהיו
מטוסקנה, שם רוב הרהיטים עשויים אגוז ערמונים שסוחרי איט-
ליה אהבו במאות הקודמות. צורת העבודה והעיבוד שלו נותנים
תחושה של המקום. עם זאת, בשנים האחרונות יצא לי לעבוד לא
מעט עם עצים בהירים, בעיקר בשל גל העלייה החדש מהמדינות
הצפוניות של אירופה, שם העצים הבהירים גדלים לרוב".

מה הדבר הכי חשוב שלמדת באיטליה?

"המשפטים של המורה שלי תמיד עולים לי בראש בזמן העבוֹ-
דה, אבל יש משפט אחד שנחרת חזק. הוא אמר לי 'תסתדר עם מה
שיש, אל תיקח חלק בקנייה המוטרת של מכשירים, מחלה של
נגרים, אלא תפעיל את הראש כדי למצוא את הפתרון לעבודה
המושלמת. כי היצירתיות בידיים צריכה להנחות את הרסטורטור,
ולא החשיבה של נגר, שעובד עם פלסטיק ומכונה".

רוצה? תסתכל על הרהיט הזה בן המאה ה-16. הוא לא נוז 400 שנה
מהמקום שלו. כלומר, זה ההבדל בין אמריקה, שקונה את המוצר
רים כי יש לה כסף, לעומת אירופה, שהמקור הוא משם".

תהליך הרסטורציה ללקוחות פרטיים מתחיל בהגעתו של זט-
לנד לבית הלקוח לבחון את הפריט. "לאחר שאני בוחן את הפריט
אני נותן ללקוח הצעת מחיר, שמכריעה אם כדאי או לא להתחיל
בשימור. זאת משום שלעיתים אני רואה שהעבודה נורא יקרה, ול-
פריט אין ערך גבוה במיוחד, אלא אם כן מדובר בערך סנטימנטלי.
בשלב הבא, לאחר שניתנה הסכמה, אני מחליט מה ואיך. כלומר, יש
רהיטים שהם יותר כפריים, ואז פחות מתאים להם פוליטורה, אלא
יותר שעות דבורים או רקלים. הפיניש צריך להיות מותאם לת-
קופה. בגדול, פריט ריהוט נמצא אצלי בממוצע חודש. יש אנשים
שנורא נהנים לראות את הרהיט שלהם בטיפול, או הם מגיעים
לכאן להציץ בתהליך".

יותר מיכולת עבודה יוצאת דופן בידיים, רסטורטור צריך לכבד
את הרהיט שהוא עובד עליו, ואת האומן שיצר אותו. זה אומר לא
להתערב ביצירה שלו ברמה כזו שיגידו שזו עבודה של ירמי ולא
של האומן בן המאה ה-19, מתוך המקום וההבנה שאני משמר. לג-
בי טכניקה, צריך לדעת לעשות דברים בנחישות ועקשנות מצד
אחד, ומצד שני בעדינות ורכות".

מחיר העבודה משתנה, ותלוי בהיקף העבודה. "כרגע יש כ-
טורדיו כיסאות שאני עושה להם קליעה וינאית, כלומר קליעה של
המושב בקש שאני קולע אחד אחד. בנוסף, שימור מסעדי הכיסא
יכול לקחת עשרה ימים. אני מתקן את הכיסא עצמו ואת הפור-
ליטורה, וכך המחיר יכול לטפס ל-10,000 שקל לכיסא. אבל רוב
הכיסאות נעים בסביבות 1,000 שקל לכיסא".

הרסטורטור המוכשר הכיר את אשתו כיום, אליזבת בורג-
לוטו, ד"ר להיסטוריה, בזמן שהגיע להשתלמות בפירנצה. "מאז
שסיימתי ללמוד הגעתי פעם בשנה להשתלמות כדי לעבוד על
המאסטר שלי או ללמוד תחום אחר בעץ. נאחת הפעמים פגשתי
בווגתי שעמלה באותה עת על דוקטורט בפיוזה, כשהתחלתי ללמד
חת ערב בעיה. אגב, אשתי תורמת את הירדע ההיסטורי ואת הדי-
סוקי, וקרה פעם שנפל לי מטבע מארגו איטלקי בן המאה ה-17
שהיא איבחנה כבעל ערך".

שאני מייצץ ללקוח לשמור על מה שיש, ולא לגרוע".

בארץ ישנה אגודה של רסטורטורים, שבה חברים כ-200 איש,
המתחלקים לפי תחומים של חומר, כמו זכוכית, מתכת, עץ ואבן.
"החברות באגודה מחייבת אותך לעבוד בשיטות לא הרסניות,
המאפשרות לרסטורטור להגיע אחריך לעקוב אחרי העבודה שלך
בעתיד ולחזור למצב המקורי. כך למשל, אם אני מדביק היום כי-
סא, בעוד 80 שנה רסטורטור שיגיע, יידע שזה מודבק וירטיב את
זה במים חמים, וכך יוכל להדביק שוב. להבדיל, אם אדם לא מק-
צועי ידביק את זה בדבק נגרים, אי אפשר יהיה להשיב זאת חזרה.
כלומר, כל חומר שבשימוש ברסטורציה מוכרח להיות הפיך.

"לימודי הרסטורציה מורכבים מ-40 אחוז לימודים עיוניים,
בין השאר ההיסטוריה של הרהיטים, ההיסטוריה של האמנות,
ביולוגיה וטכנולוגיה של עץ וכך גם מוטיבים של תקופות, כדי
ללמוד לעשות אותם פיזית. 60 האחוזים הנותרים מוקדשים לגיי-
לוף וחיטה, שתילה של עץ בעץ וקונסטרוקציה. בהמשך, ככל
שמתקדמים לומדים תתי תחומים, כמו הוהבה על גילופים או על
רהיטים. מדובר בעבודה של המון שעות, מאוד מעניינת, שעושים
לרוב על מסגרות".

לדברי זטלנד, יש הבדלי גישות בין שיטות הרסטורציה באר-
צות הברית וקנדה לעומת אירופה. "בגדול, אפשר לומר שאירופה
נשמה, ואמריקה טכנולוגיה. כדי להמחיש את ההבדל אספר
סיפור קטן. היתה תקופה שהרגשתי שלא מעריכים את העבודה
שלי בארץ והחלטתי לנסוע לארצות הברית כדי לחפש אופציות
להשתקע שם. בדרכי ביקרתי בכמה מוזיאונים, ובהם גטי אימג'
בלוס אנג'לס, שם נדהמתי לגלות שכל פריט שמוצג שם נמצא
בבעלות המוזיאון. צריך להבין שמדובר במיליוני דולרים, שרק
מושקעים באוצרות שלהם. כלומר, האפשרויות הכלכליות רח-
בות הרבה יותר. בדרך חזרה תיכננתי לעבוד באיטליה, כדי לעי-
בוד שבוע עם המורה שלי, שכן רסטורטורים עוברים השתלמויות
מעט לעת כדי להעמיק את הירדע. באותה עת כשהגעתי אליו הוא
בריוק עבד במשך שבוע על דלת של רהיט מהמאה ה-16. לשם
כך ליוויתי אותו לסיבובים בארמון המלוכה בפירנצה. על הדרך
סיפרתי לו על המוזיאון שקונה את כל החפצים, ומזמין כל מה
שהוא צריך מאירופה. הוא הביט בי במבט מוכיח, ואמר 'מה אתה